

BAKHEA

HERIOTCECO

ORENEAN

—•••••

BAYONAN

1878

P. Inye de Rieja
5

BAKHEA

HERIOTCECO ORENEAN

Ama maitea, erraiten çuen andre gazte
batec, heriotceco orenari hurbil celaric,
çoin gauça icigarria den heriotcea !

— Eguia da, ihardetsi çuen amac, bere

— 2 —

alabaren colozek gabetu den aurpegiari beiraturic, Yaincoac nahi balu çure lekhuari hil nendin! Bainan, cofesatu çaren gue-roztic, maitea, çeren beldur cinateque oraino?

— Cofesatu ditut bekhatu gueiac çoinez orhoitu bainaiz, absolucionea errecibitu dut eta azquen hatsean anuncioa ecarrico dautet; bainan horrequin gueiequin, yoanen naiz Purgatorioco kharretarat, eta çu arras pobre çare, ama!

Ama gaicho hark instantian comprenitu çuen hitz horren sensua eta çer duten doloragarriaric.

Aditçen dut çer erran nahi duçen, Maria, erran çuen. Eguia da arras pobreac garella; bainan lan eguinen dut azcarqui, larru eta eçurrac baicie içan dudan artino ere, dirua atsemateco çureçat mecen erranarazteco, olhoitz horren medioz fiteago ilqui cindadientçat Purgatorioco tormen-tetic ceruco gocen atsemateco! Ene haur maite Virginaren icena duçuna, uste othe duçu çure ama gaichoa bici litaquela ba-

— 3 —

khean, segur içan eztenean çure arima sarthua dela gloriázco palacioetan? Ez, ez! egunac pasatuco ditu lanean, eta gauac othoitzetan Virginari eta saindu gu-cieri, çure arima salba dadin. Çaude be-raz tranquilqui, haurra, eta ez kecha guehiago mecen gainean.

— Halaber, ama maitea, uste duçu ene arima descansu handian içanen dela, yaqui-nez nola lanean hilzen çaren neretçat mecen erranarazteco?

— Bainan, çuk eztuçu yaquinen deusik nik eguinen ditudanetariç, maitea; utçaçu gauza hura apheçari, eta erratçu Virginari icasi dauzkitçun othoitzac: eta çure bi-hotcean berriz içanen duçu bakhea.

— Ez; dena ilhuna da: yakin nahi nuke norat yoan behar naiz, eta guehiago ere, apheçac erranen dautan baino guehiago!

— Ama ona, erran çuen oraino biziqui, eztaquicu çer dudan gogoan? maiz orhoit-zen naiz Cattalin ene cusinaren heriotzeaz: hare eztu izan ez absolucioneric, ez anun-

cioric, ez meçaric, bainan çoin dohatsuta-sunean hil cen!

— Cer dioçu, Maria? cure cusina *protestant* cen eta ignorancia handian bici cen ondoan hil cen bere bekhatuetan. Badaquiçu hobe dela çu beçala hilcea, eliča eguiazcoaren fedean, haren manamendu saindueri obedituz, noiz eta ere etcintazque Cattalin gaichoa beçala urus ičan.

— Iduri du orhoitcen naicela haren hitzez, erraiten çuenean : *Herioaren itçal-pean ibil banedi ere, ez naiz gaitz baten ere beldur; ceren nerequin baitçare, çure makhila eta çure cigorra ni consolatuço ninduquetenac baitire* (Ps., XXIII : 4.) Cer erran nahi çuen? Nik eztut ez makhilic, ez cigorric, eztut ez consolacioneric. Ilhunac icitcen nau; eztut ikhusten ene aiteinean khar harrigarriric baicic... Etçuen Cattalinec Purgatorioan sinhesten!

— Ez erran holacoric, haurra, doloreac bide onetic atherarazten çaitu. Lo caude tranquilqui eta ahanz Cattalin; emaçu

cure confiança gucia Virginia guciz dohatsuaren baithan.

— Enseyatueo naiz, ama, bainan ecin naiteque egon pentsatu gabe combat hobe litaquen çucenqui cerurat yoaitea eta ohroit nahi nintequen Cattalinec horren gainean erraiten cituen guciez.

— Ezta emana gu beçalaco yenderi, Maria, cerurat çucenqui yoaitea, yarraiki behar gare Eliçac irakusten duen bideari.

— Bainan, ama ona, bide hura arras nekhagarria da : maiz beldurteen naiz pensaturic Purgatorioco kharretan behin erori direnac secular ilquico eztirela.

— Ez hola kecha, haurra, harçaçu meçetan confiança guehiago ; ecen baldin apheçac yaquin balu erraiten duçun gucia, etcitaquen errech çuretçat necesario diren meça gucien erranaraztea. Huna non heldu den Manech çure anaya, çurequin istant bat egonen da, ni lanean ocupatueo naicen demboran ; berriz ethorrico naiz laster.

Manecheç aditu cituen sartcean azquen

hitz hoyek. Yarri cen arrebaren aldean, bilhotza arras tristeric; ceren miricuac declaratu baitzen etcela sendatuco andre hura, eta ethorri cen bertee herritic haren icusteco.

— Maria, erran zen ama atheratu ondoan, cer erran cinuen Cattalin gure cusinaz?

— Oh! Manech, erraiten nuen hura beçala hil nahi nuquela, nahiz etzen errecibitu ez absolucioneric ez anuncioric, nahiz etzen ere Purgatorioan sinhesten.

— Bainan etcinuque hil nahi bekhatuan eta ignorancian, Maria?

— Ez, Manech; bainan munduan ian bada secular aingueru bat, Cattalin cen; eta pena handirequin uste dut ifernuan erori dela bakharric ceren...

— Bakharric ceren sinhesten baitzen Yesuchrist Gure Yaunaren gracion, odolean eta erresurrectionean; ezta hala çu erran nahi duçuna? Ez, Maria, contrarioz horren gatic etcen deusen beldur; eta

absolucionea errecibitu çuen, anuncioarequin ere.

— Cer erraiten duçu hor? Deitecen çuten *protestant*, eta etçuen parteric ian Elicaco benedictionean.

— Ez, bainan benedictionea hartu du bide çucenago batetic, Yainco beretic eta Yaincoaren hitcetic. Yaincoa haren arima-reqin minçatcen cen, Maria; consolatcen çuen bere barkhamendu eta amodioaren segurantçaz. Uste othe duçu behar cela bertee baten testimonioa? Baçuen hola eguiazco anuncioa, izpiritu sainduarena, eta baçaquien cer gauçac eman ahal cioçaquien salbacioneco zuhurcia; cer behar çuen oraino?

Maria anaya aditu eta, miratcen çuen beldur eta ezperantçaz nahasi beguiequin eta oihu eguin çuen : Eta çu ere, Manech, *protestant* bilhacatua çare!

— Bai, eta eztuçu beldur ian behar, Maria, erran çuen emequi; niri bardin çait : ezlut ukhatu Yesuchrist Gure Yauna : contrarioz, eguiazqui guiriztinoa eguina

— 8 —

Bainaiz bainan guerthatu çait irakhurtu baitut Biblea, Yaincoaren hitz saindu eta garbia cena, eta iduri içan çait hain amodioz bethea dela bekhatoros gaichoencat non bihotz eta arimaren barneraino trublatsu içan bainaiz.

— Nola beraz atseman duçu liburu hura? Apheçac othe yaquin çuen içan cinuela?

— Ez nuen apheçari galdetu; bainan erosi nuen marchant batez, çoinac erran baitaut guciçac behar dutela Biblea iracurtu; eta haren iracurtcea manatu içan çuela Jesu-Christo gure Yaunaren manamenduac; eta apheçec — ez gureac beçalacoeç, bainan Blicaco arçain eguiazeoeç — bethi haren iracurtcean eta populuari iracuraratecan placer handiena harteen çutela. Hori aditu eta, pensatu dut nie ere berteeac beçala içan behar dudala Bible bat. irabaz deçandacat consolamenduac eta Yaincoaren eta Yesu-Christ gure Yaunaren eçagutça. Bat erosi ondoan iracurtu dut hainitz aldiz, hartan causitu ditut gauça on eta ederrac, nere bihotçaren charmateen dutenac; eta

— 9 —

ni erre behar nautenean ere, egon ez nintequè liburu saindu hura iracurturic gabe. Bainan gure amac eztaqui cer eguin dudan.

— Ama gaichoa! Berri horrec hautsico luke haren bihotça, erran çuen Mariaç; bizquitartean, Manech, erraçu orai berean cer irakhurtu duçu Biblean Purgatorioaren gainean.

— Bilhatu dut liburu gucian, Maria, eta eztut deusic ere khausitu. Zaude beraz tranquilqui, ecen etçare yoanen lekhu ezten batetara. Bainan segur eguinarazten çaitut gauça bat bakharriçac behar duçula, liburu saindu horren hitcen arabera, cerurat çucenqui yoaiteco.

— Eta cer da gauça hori, Manech? Harat hola yoaiteco, cer ere eztut eguinen! Içan othe litaque peregrin-piaya bat?

— Ez, ez! deus holacoric. Bainan baldin aditu nahi banauçu, iracurtuco dauçquitut Biblearen hitz ederrac.

Bere saqueletic liburutto bat atheraturic, guiçon gazteac iracurtu çuen: *Hambertetaraino ecen Yaincoac mundua maite*

izan du, non eman baitu bere Seme ba-
kharra, haren baithan sinhesten duenic
gal ezta din nehor ere, bainan duentzat
aitcitic bicitce bethierecoa (Joan, III : 16.)
Hura gure bekhatuen gatic çaurthua izan
da eta gure gaichtaquerien gatic por-
rozcatua; haren gainera erori da bakhea
ecarri behar çaucun gatzigua eta senda-
tuac izan gare haren uspelcadurez (Es.,
LIII : 5.) Uste othe duçu, Maria, erran
çuen Manechee, Yaunac dolore gutti izan
duela eta sendatuco ez gaituela osoqui?
Iracurtu çuen guehiago : Guizon gaich-
toac utz beça bere bidea, guizon çarrac
ahantz bitça bere gogoetac, eta turna bedi
Yaunaren ganat, çoina urricalduko bait-
çayo, gure Yaincoaren ganat, çoina secu-
lan ezpaita barkhatceaz unhatcen (Es.,
LV : 7.) Nola beraz unhatcen etcitaquen
barkhatceaz baldin, barkhatce hura eman
aitcinean, bekhatorosac sarrarasten baditu
presondegui gogor batean?

— Hitz hoyec harritcen naute, Manech,
bainan çoin ederrac diren !

— Uste dut, Maria, apheçac segurqui
erranen çuquen Purgatorioa asqui dela
gurutcearen gainean comberfitu izan den
ohoinarentzat, bainan Yesusec erran çuen :
Eguia diotsut, gaur beretic enequin iça-
nen çare parabisuan (Luc., XXIII : 43.)
erran nabi da egun hartan berean behar
cela ohoin hura gorputcetic ilqui eta Jan-
narequin egoitera yoa (2 Cor., V : 8.)
Nola beraz Yesusec egun hartan barkhatu
du osoqui eta pagamenduric hartu gabe,
hala oraino egun ere barkhatcen du, ecen
Yesu-Christ bat izan da atço eta egun, eta
izanen da seculacotz (Hebr., XIII : 8.) Bi-
bleac erraiten du : Ezta beraz orai con-
denacioneric batere Yesu-Christo baithan
direnentzat. Yaincoa guretat bada, nor iça-
nen da gure contra? Hare bere Seme propioa
barkhatu eztuenean bainan largatu duenean
gü gucientzat, nola eztauzkigu emanen ere
gauça guciac harequin? Norc çarrico du
acusationeric hautatuen contra? Yaincoa da
justificatcen duena. Nor da condenatuco
duena? Christ da hil dena eta, guehiago

baita, berriř piztu dena, goina ere Yaincoaren escuinean baita eta othoitz eguiten baitu ere guretat (Rom., VIII : 1. 31. 32. 33. 34.) Beraz ecen gure bekhatuac ecarri iřan ditubere gorputcean ĉur gainean, eta bere uspeldurez sendatu iřan gare (1 Phet., II : 24.), sinhetsi behar duĉu haren gainean eĉarriac iřan diren bekhatuac eztirela guehiago condatuac iřanen haren baithan fedea duteneri; eta hequieac eztirela guehiago sofrituco gorputcetan edo arimetan. Ecen ere Christoc pairatu du behin bekhatuentat, ġustuae ġustuentat, gure eramaitecotat Jaincoari (1 Phet., III : 18.) Eta sarthu da ceruan berean, aguerceco orai Yaincoaren aiticinean guretat (Hebr., IX : 24.) Eta certaco behar guinuke aphez bat lur huntan? ecen ezkaintĉa bakhar batez Yaunac consecratu ditu seculacotz santificatuac direnac (Hebr., X : 14.)

— *Santificatuac direnac!* Manech; cer erran nahi du hitz horrec? Ez othe santificatu iĉateco Purgatoria yoaan behar gare?

— Balitz ere Purgatoria, gu ez guin-

tuzque santifica. Bainan Yaincoac erran du : *Eĉarrico ditut ene legueac heyen bihotcetan eta izcribatuco ditut heyen go-goetan; eta heyen bekhatuez eta gaichtaqueriez ez naiř guehiago orhoituco, bada bekhatuac barkhatuac diren lekhuan ezta guehiago ezcaĩņaric bekhatuarengatic (Hebr., X : 16-18.) Eztuĉu behar, Maria maitea, ĉure min eta doloreac Yaincoari eman ezcaĩņa bat beĉala, eta gure amac pagatuco lituzquen meĉa guciac eztire necesario. Gure Salvatore ona traditu den orenean, presoner hartu iřan aiticinean, bere populuareņat othoitz eguin ĉuen (Joan., XVII.) Othoitz huntan ezta Purgatorioz minĉatu, eta santificatu iĉateco, erran nahi da saindu eta on billacateco, molde bakhar bat iracasten du.*

— Cer da molde hura?

— Erraiten du : *Eguin eĉatĉu saindu eguiā; ĉure hitĉa eguia bera da (Joan., XVII : 17.) Yondoni Paulo apostoluac erraiten du : Christoc maithatu du eliĉa, eta bera eman da harentat, amoreagatic*

santifica ceñan bere hitçaz (Eph., V : 25-26.) Eta bertee toquian, akherren eta aretchen odolac emaiten duen garbitasunez mintçatu ondoan, erraiten du oraino : *Cembatez guehiago Christoren odolac, çoina bethiereco izpirituaz bere burua mantcharic batere gabe ezcaini baitio, çure consciencia obra hiletaric garbituco du, Yainco biciaren cerbitçatceco* (Hebr., IX : 14.) *Behar diozcagu bethi Yaincoari esquerrac eman çuentçat, ceren hastetic hautatu baitçaituzte salbamenduco izpirituaren santificacioneaz eta eguiaren fedeaz* (2 Thess., II : 13.) Hori iracurtuz, Maria, yaquin dugu gu saindu eguiten gaituena dela Yesuchistoren odola, guretgat ichuri içan dena, eta gure baithan Yesuchistoren hitça; eta guri Yaunac eman daucun salbamendua guciz perfeta dela. Salbatu direnac Yaincoaren manamenducri obeditcen çayote bozcariorequin, ez bethiereco bicitçaren ardiesteco, hura Yaincoaren dohain edo gracia bat delaric, bainan esquerrac eman ez ceren precio handi batez berriz erosi baititu eta paga

araciric gabe barkhatu baitiozca heyen bekhatuac.

— O ene anaya, segurqui Yaincoac benedicatu nau, çu igorri zaituenean ohearen alderat, gauça eder eta on hoyec guciac erraiteco, hain clarqui eta presesqui Cattalinec dioen hitz berequin! Bainan, Manech, erran duçu gauça bat eguin behar dudala : yaquin nahi nuke cer den.

— Huna non duçun, Yaunaren hitçaren arabera : *Sacrificatçaile handi bat Yaincoaren etchearen gainean eçarria dugunaz gueroz, gohacen eguiaczco bihotz batequin eta fedeco segurançarequin haren atherperat* (Hebr., X : 21. 22.) *Sacrificatçaile hura da Yesu-Christ guretgat bera sacrificatu duena. Behar duçu beraz, Maria, gauça hoyetan gucietan sinhetsi, eta çureac içanen dire. Sinhets eçagu Yesu Christ gure Yauna baithan eta salbatuco çare! erran çuen Yondoni Pauloc Philippeseco presoindeguicainari* (Apost., XVI : 31.) *Eta erran çuen guehiago : Yustu içan garenaz gueroz, bakhea ardietsi dugu Yaincoaren ganat Yesu*

Christ gure Yaunaren medioz; hola yustu eguina ičan eta alegueratuko care, iracatsia den beçala, Yaincoaren gloriaren ezperan-çan; ceren haren odolaz yustu eguin ičanie haserretcetie salbatu ičanen gare hartaz (Rom., V : 1. 2. 9.) Horra cer dioen Hitçac, arreba maitea, eta dena bethea da holaco erran ederrez, guri amodioa eta confiança Yaunaren baithan eman dauzki-guketenac. Eztuçu orai beldur, bihotceez sinhetsiz Yaunac erran gucietan?

— Beldur batec baratcen nau, Manech, iduri du gauça hoyec guciac eguia icateco ederregui eta onegui direla; eguia balire certaco aphecec ez lauzkigukete iracasten?

— Erran dautçudana, Maria, eguia da, eta eztuçu behar duda batekin ere egon : Bible sainduac iracasten duena da eta har-taco Yaunac berac erran duena. Aphecec ez-tire hortaz mintçatcen, eztituztelacotz utci nahi ohi diren absolucioneac, meçac, Pur-gatorioa, eta bertce holaco gauçac. Bainan utz etçatçu arraçoin eta pratica alfer hoyec guciac eta beha çoçu Yaunari berari; hur-

bil çaitte hari bihotz eguiazco batequin eta confiança gucian. Fedea behar duçu eta ez meçac. Ezçainça eguina ičan da eta ichuria da odola çoinac garbituco baitçaitu bekhatuez; eguin behar duçuna da orai Yesu-Christ Yaunaren baithan fedea ičan deçaçun.

— Fedea! Cer da bada eta nola ardietsico dut hura?

— Hitz sainduac erraiten du fedea dela Yaincoaren dohaina (Ephes., II : 8.) Fedea da ezperançatan dugun gauçen fundamenta, eta ikhusten ezlitugun gauçac eracusten di-tuena (Hebr., XI : 1.) Hitz batez, sinhetsi behar duçu Yaunac errana eguia dela eta agundu cirenac emanen direla. Maria mai-tea, uste othe duçu nie gueçurrac erran nahi dauzkitzudala?

— Ez, ez, segurqui, anaya; bethi nere-teat arras on eta leihal ičan care.

— Alcha çaçu beraz, Maria, çure gogoa, eta sinhets eçaçu çureteat hil den Yesu Christ gure Yaunac erran duena eguia dela. Bainan adi eçaçu oraño : bada norbeit

coinari galdez egon behar baitzare, eta
goia gabe deus eguin etcinuque, iracatsi
delacotz : *Nihorc ore estuela erraiten ahal*
Jesus Yauna dela izpiritu sainduaz baicic
(1 Cor., XII : 3.) Izpiritu Sainduac bakhar-
ric gucietan sinhestea emanen ahal daucu.
Galde eçoçu beraz izpiritu hura Aitari, ceren
Yaunac erran baitu : *Esca çaitzte, eta ema-*
nen çaitque : bilha eçaque, eta kausituco du-
que ; yo eçaque, eta idequico dautçute... Bal-
din bada çucc, gaichto çaretenoc, badaquiçue
gauça onen emaiten çuen humeei, cembate-
naz are hobequi çuen Aita cerucoc emanen
bide diote izpiritu ona galdeten diotenei ?
(Luc., XI : 9-13). O Maria maitea, baldin
Yaincoac emaiten badautçu bere Izpiritu
Saindua — eta emanen dautçu galdeguin
badioçu bihotz eguiazco batez — compre-
nituco duçu nola Yesu Christ bera da gucia
sinhesten dutenei *eta heyetan gucietan, çu-*
hurcia eta yusticia (1 Cor., I : 30.) eta
nola bekhatua eçagutu estuena tratatua içan
da bekhatua beçala gureçat hartan içan de-
zaguntçat Yaincoaren yusticia (2 Cor., V :

21.) Çure ezpainec Yaincoa laudatuco
dute eta hura cerbitçatuco duçu çure bihotz-
cean, ecen *Yaincoa izpiritu da ; eta hura*
adoratcen dutenec, izpiritu eta eguiaz
behar dute adoratatu (Joan., IV : 24). Eta
behar baduçu ere guganic partitu, çure
lur behere huntaco egoitça akhabatu de-
nean, pasatuco çare beldurric gabe, eta
erresurrectione loriosaren ezperança fida-
turic, illhunezco haranean, eguiazco ma-
khila escuetan, eta egonen çare bethicotz
Yaunarequin (2 Cor., V : 8.), iguriquiz
erresurrectione dohatsua.

— Hori gucia yaquin duelacotz, Ma-
nech, hain aleguera cen Cattalin; bainan
behar ditutçu berriz gauça hoyec erran
gure ama hemen içanen eztenean, khen-
cen baititutçu banaca heriotceco ohean
sentitcen ditudan arantceac. Esperança dut
niri emanen çaidala eguiazco fedea, bainan
cer erranen du apheçac ? Menturaz ni maza-
dituco nau *protestant* deithuric ?

— Ez içan beldur ; eta çau de leihal eta
fermu ; atchicazu azcarqui Yesu Yaunari

eta haren hitçari eta guicenen eguincec etçaituzte icituco.

— Bainan cer guerthatuco da gure ama onaz, çoinac hain maite baititu eliča, Virgina eta sainduac; eta hoyen baithan bere confiança gucia eçartcen baitu?

— Behar dugu noicetic noicerat hari cembeit Yaincoaren hitz declaratu, haren beharrian sar ditaquenic, eta haren bihotça hunqui deçaquenic; behar dugu oraino Yaincoari galdeguin hura argui deçan bere Izpiritu Sainduaz, amoregatic eta biac gueldituco garenean nigarrez, hura eta ni, gure tumbaren ondoan, yaquin deçan haren alaba maiteac goçatcen duela bethico dohatsutasuna gloriaco erreçuman. Erreligione ona da hura, Yesu Christoren hitzarena; eçen gu gucien consolamendua da bicitça hortan edo heldu deneco; hargatic nahi nuque hitz horren eçagutça mundu gucian çabal dadin, eta guicøn, emaztequi, haur guciec yaquin deçaten Yesu Christo hila dela guretçat, eta Yesu Christo bicia dela eta hura bakharrie salbatçen gaituela :

Hortacotz ere salbatcen ahal ditu bethicotz hartaz Yaincoa ganat hurbilcen direnac. bethi bici içanezarartetceco heyentçat (Hebr., VII : 25.) Eb inyelioa behar dugu : Yaincoaren hitçac, ez nereac, erraiten du : Arras dohatsuac dire çoinai ere gaichtaqueriac barkhatuac baitire! (Rom., IV : 7.) Dohatsuac dire orai Yauna baithan hiltcen direnac! Bai segurqui, dio Izpirituac : eçen pausatcen dire beren lanetoric, eta beren obrac yarraikitcen çaizkote (Apocal. XIV : 13.)